

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Promowanie sektora kultury i sektora kreatywnego na rzecz wzrostu gospodarczego i wzrostu zatrudnienia w UE”

COM(2012) 537 final

(2013/C 198/06)

Sprawozdawca: **Antonello PEZZINI**

Współsprawozdawca: **Nicola KONSTANTINOU**

Dnia 19 grudnia 2012 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Promowanie sektora kultury i sektora kreatywnego na rzecz wzrostu gospodarczego i wzrostu zatrudnienia w UE”

COM(2012) 537 final.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 12 marca 2013 r.

Na 489. sesji plenarnej w dniach 17–18 kwietnia 2013 r. (posiedzenie z 17 kwietnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 175 do 2 – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet jest przekonany, że kultura i kreatywność stanowią dla Europy:

- podstawę wartości, na których opierają się tożsamość wspólnotowa i model społecznej gospodarki rynkowej;
- połączenie przynoszące korzyści pod względem wysokiej jakości rozwoju gospodarczego, społecznego i produkcyjnego na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i wspólnotowym;
- zasadniczy element przewagi komparatywnej, jaką stanowi europejska wartość dodana w zakresie projektowania, rozwijania, produkcji i konsumpcji dóbr materialnych i niematerialnych;
- kluczowy czynnik konkurencyjności, który dotyczy wszystkich sektorów gospodarczych i społecznych;
- źródło dużego potencjału wzrostu zatrudnienia i poprawy jego jakości;
- międzynarodową wizytówkę UE, ukazującą jej prestiż i oryginalność na świecie.

1.2 EKES uważa, że – wobec coraz większej roli sektora kreatywnego i sektora kultury (SKK) w rozwoju gospodarki europejskiej i w jej prognozach międzynarodowych – konieczna jest strategia średnio- i długookresowa mająca na celu zapewnienie:

- silnego i spójnego wymiaru społecznego SKK, który umożliwiłby przededefiniowanie istniejących umiejętności zawodowych oraz przekwalifikowanie, zagwarantowanie sprawiedliwych warunków pracy i rozwój ukrytych możliwości i który mógłby:

- uwolnić cały potencjał tworzenia miejsc pracy w sektorze kultury i sektorze kreatywnym oraz zagwarantować wysokiej jakości zatrudnienie w ramach chroniących prawa podstawowe;
- przededefiniować i udoskonalić istniejące umiejętności zawodowe;
- zmniejszyć obciążenia administracyjne i biurokratyczne MŚP, mikroprzedsiębiorstw i samozatrudnionych;
- wesprzeć za pomocą szkoleń służących przekwalifikowaniu, w oparciu o przejrzyste informacje i konsultacje z pracownikami, proces reorganizacji i restrukturyzacji, z pełnym poszanowaniem praw i godności ludzkiej;
- propagować zorganizowany dialog społeczny w całym sektorze kultury i sektorze kreatywnym, skoordynowany między szczeblem europejskim i krajowym oraz szczeblem przedsiębiorstw;
- doprowadzić do stworzenia odpowiednich europejskich ram regulacyjnych zapewniających różnorodność kulturową i szeroki wybór, ograniczających obciążenia administracyjne, ułatwiających mobilność w UE i w skali międzynarodowej;
- wymiaru technologicznego i dodatkowej wartości kreatywnej, które chroniłyby prawa własności intelektualnej na rynku wewnętrznym, a także – lub przede wszystkim – na arenie międzynarodowej, sprzyjałyby poszukiwaniu nowych technologii i innowacyjnych zastosowań produktów i procesów, wspierałyby nowe procesy i możliwości cyfrowe za pomocą europejskiego oznakowania jakości, a także zapewniałyby rozwój łańcuchów wartości w oparciu o wspólne sieci i systemy dystrybucji;

- wymiaru dialogu terytorialnego ze społeczeństwem obywatelskim, który miałby w SKK zorganizowany charakter i odbywał się na szczeblu europejskim, krajowym i terytorialnym; przyczyniał się do rozwoju sektora kreatywnego i sektora kultury niezbędnego dla rewitalizacji i podnoszenia kwalifikacji lokalnych społeczności, rozwoju ich ekspresyjnych i kreatywnych umiejętności, a także rozwoju zawodów umysłowych i zatrudnienia;
- międzynarodowego wymiaru kreatywnej i kulturalnej Europy, zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi przyjętymi na mocy konwencji UNESCO w sprawie różnorodności form wyrazu kulturowego, który to wymiar promowałby nowe modele biznesowe uwzględniające wzornictwo w łańcuchu wartości, umożliwiałby wszystkim podmiotom wnoszenie wartości do produktów i procesów, które można uznać za europejską doskonałość na światowych rynkach, i chroniłby ich dzieła przed piractwem i podrabianiem za pomocą sprawnych, dostępnych i skutecznych instrumentów;
- wymiaru finansowego i dostępu do kredytu wspierającego inicjatywy sektora na rynku wewnętrznym i na rynkach międzynarodowych – między innymi dzięki ulgom podatkowym i wyeliminowaniu podwójnego opodatkowania – i gwarantującego instrumenty dostępu do kredytu odpowiadające specyfice sektora, zwłaszcza jeśli chodzi o systemy gwarancji dostosowane do mikroprzedsiębiorstw i do projektów o charakterze niematerialnym.

1.3 EKES zwraca się do Komisji, by uważnie skontrolowała zastosowanie wspólnotowego dorobku prawnego w SKK, zwłaszcza gdy chodzi o odpowiednie reguły polityki konkurencji, prawa własności intelektualnej i prawo pracy, a także o ochronę klauzul umów międzynarodowych zawartych przez UE z państwami trzecimi.

1.4 Komitet proponuje Komisji, by rozważyła możliwości i sposoby organizacji poszerzonego forum zainteresowanych stron sektora kreatywnego i sektora kultury w celu lepszego wskazania – między innymi za pomocą wspólnych prognoz – wszystkich podmiotów w tej dziedzinie, określenia istotnych elementów strategicznego średnio- i długookresowego planu działania z myślą o ożywieniu wzrostu i stworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy. Tenże plan powinien się opierać na przekrojowej strategii na szczeblu lokalnym, regionalnym i europejskim i obejmować czynny udział państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych oraz społeczeństwa obywatelskiego.

1.5 Komitet wnosi o natychmiastowe rozpoczęcie konkretnych inicjatyw na rzecz zwalczania niepewnych form zatrudnienia w SKK, zapewnienia wszystkim pracownikom w tym sektorze sprawiedliwych warunków pracy, zwłaszcza w wypadku samozatrudnienia lub nietypowego zatrudnienia odbywającego się w systemie podwykonawstwa, a szczególnie pracy dorywczej, by zagwarantować powszechny, pewny i równy dostęp do sieci cyfrowych.

1.6 EKES zwraca uwagę Komisji na potrzebę dostosowania ram regulacyjnych do specyfiki SKK, zwłaszcza w dziedzinie własności intelektualnej, a także na potrzebę uproszczenia administracyjnego i podatkowego oraz równego traktowania podatku VAT w odniesieniu do komunikacji papierowej i cyfrowej, szczególnie dla małych przedsiębiorstw tego sektora.

1.7 Zdaniem EKES-u należy zastanowić się nad możliwością stworzenia struktur dialogu ze społeczeństwem obywatelskim, ukierunkowanych na obywateli, wykorzystując możliwości Europejskiego Roku Obywateli.

2. Sektor kultury i sektor kreatywny w Europie

2.1 Sektor kultury i sektor kreatywny są w Europie niezbędnym zasobem strategicznym. Doskonałość i konkurencyjność Europy w tych sektorach jest wynikiem starań artystów, autorów, twórców, profesjonalistów i przedsiębiorców, czyli podmiotów posiadających zarówno tradycyjne, jak i innowacyjne zdolności, a także kompetencje formalne i nieformalne, które należy, chronić, wspierać i promować.

2.2 Komitet podkreślił już, że „W strategii »Europa 2020« uznaje się, że europejska branża kultury i branża twórcza (PTK) odgrywają kluczową rolę we wzroście i konkurencyjności oraz mają istotne znaczenie dla przyszłości Unii Europejskiej i jej obywateli. [...] Są one również czynnikiem przewagi komparatywnej, którego nie można odtworzyć w innych dziedzinach, oraz czynnikiem rozwoju lokalnego i motorem przemian przemysłowych” (1).

2.3 Zgodnie z definicjami zawartymi w zielonej księdze z 2010 r. (2) „Przedsiębiorstwa branży kultury» są to przedsiębiorstwa produkujące i rozpowszechniające towary i usługi, które w momencie ich opracowywania postrzegane są jako mające specyficzne atrybuty, zastosowanie lub cel, które obejmują lub niosą ze sobą ekspresję kulturalną, niezależną od ich wartości handlowej”, a zgodnie z konwencją UNESCO z 2005 r. (3) „Przedsiębiorstwa branży twórczej» są to przedsiębiorstwa wykorzystujące kulturę jako materiał i posiadające wymiar kulturowy, ale których produkty mają głównie charakter użytkowy. Należą do nich architektura i projektowanie, które włączają elementy kreatywne w szersze procesy, a także ich sektory, takie jak grafika, projektowanie mody lub reklama”.

2.4 Określenie dziedzin, które wchodzą w skład sektora kultury i/lub sektora kreatywnego, jest jednak wciąż niejasne (4), co utrudnia ustalenie ich rzeczywistego znaczenia dla rozwoju zatrudnienia i wzrostu produktu krajowego brutto.

2.5 W propozycji dotyczącej programu ramowego „Kreatywna Europa” (5), na temat której Komitet miał już okazję się wypowiedzieć (6), jako sektor kultury i sektor kreatywny określono (art. 2) „wszystkie sektory, których działalność opiera się na wartościach kulturowych lub artystycznej i twórczej ekspresji, niezależnie od tego, czy ta działalność ma charakter zorientowany czy niezorientowany na rynek i bez względu na rodzaj struktury, która ją prowadzi”. W zakres ten powinny wchodzić wyraźnie przemysł wydawniczy i graficzny, media drukowane i cyfrowe.

(1) Dz.U. C 051 z 17.2.2011, s. 43–49.

(2) COM(2010) 183 final.

(3) Zob. <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/cultural-diversity/2005-convention>.

(4) *European Statistical System Network on Culture ESSnet-Culture* – końcowe sprawozdanie 10/2012.

(5) COM(2011) 785 final.

(6) Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 35–39.

2.6 W 2008 r. wspomniane sektory składały się na 4,5 % całego europejskiego PKB i było w nich zatrudnionych ok. 3,8 % siły roboczej, czyli ponad 8,5 mln pracowników⁽⁷⁾.

2.7 Parlament Europejski zgadza się z powyższą definicją i dodaje wyraźnie dwa elementy: muzea i modę.

2.8 Chociaż sektor kultury i sektor kreatywny mają bardzo duże – i coraz większe – znaczenie dla europejskiej produkcji gospodarczej i wywierają znaczny wpływ na zatrudnienie⁽⁸⁾, wielość definicji sporządzonych przez WIPO, OECD, UNCTAD, UNESCO i Radę Europy uniemożliwia oparcie się na pewnych podstawach i na statystykach porównywalnych w skali międzynarodowej: w UE odsetek PKB waha się od 2,6 %, (zielona księga), 3,3 % (program „Kreatywna Europa”) i 4,5 %⁽⁹⁾ aż do 6,5 % (Rada Europy), a liczba zatrudnionych od ponad 5 mln i 8,5 mln⁽¹⁰⁾ do prawie 18 mln⁽¹¹⁾.

2.9 Zróżnicowanie europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego wyraża się poprzez specyficzne struktury tego sektora, który cechuje się dużym nagromadzeniem małych i średnich przedsiębiorstw, a także mikroprzedsiębiorstw, odpowiedzialnych za około 80 % całej produkcji. Duże przedsiębiorstwa stanowią wśród nich mniej niż 1 %, lecz zatrudniają ponad 40 % pracowników⁽¹²⁾.

2.10 Taki kształt sektora kultury i sektora kreatywnego w Europie stwarza wielorakie problemy: od rozwoju umiejętności po dostęp do finansowania; od promowania nowych modeli biznesowych po ochronę praw własności intelektualnej; od trudności z dostępem do rynków międzynarodowych po poprawę powiązania z innymi sektorami, nie wspominając o trudnościach związanych ze wzajemnym uznawaniem kwalifikacji (formalnych i nieformalnych itp.)⁽¹³⁾.

2.11 O ile w Europie sektory składające się na trzon o charakterze nieprzemysłowym, czyli sztuki wizualnej i widowiskowej, a także dziedzictwo historyczno-artystyczne, zachowują często duże znaczenie strategiczne, w Stanach Zjednoczonych istotne są przede wszystkim sektory przemysłowe w dużym stopniu ukierunkowane na rynek.

2.12 Amerykański model wydaje się naturalnym punktem odniesienia dla tych krajów, w których głównym przedmiotem troski jest stworzenie systemu produkcji kulturalnej w niewielkim stopniu zależnym od finansów publicznych, a w dużym stopniu ukierunkowanym na zysk.

2.13 Jako punkt odniesienia, nie tylko w kontekście azjatyckim, można postrzegać Japonię, gdyż z czasem wypracowała ona sobie wielowiekową tradycję specyficznych form produkcji

wraz z nowymi i oryginalnymi formami przemysłu kultury, które są adresowane do szerokiego grona odbiorców i mają zapewnić popularność rynkową.

2.14 Olbrzymich inwestycji infrastrukturalnych w dziedzinie kultury dokonuje się w Chinach, w oparciu o określoną strategię, która ogranicza napływ amerykańskich treści kulturalnych i której towarzyszy duże zainteresowanie europejskimi modelami organizacji, a także rolą działań publicznych w kształtowaniu i wspieraniu lokalnych systemów kultury.

2.15 W Indiach najszybciej rozwija się przemysł kinowy, w którym nastąpił niewiarygodny wręcz wzrost obrotów, chociaż opiera się on w dużej mierze na tradycyjnej kulturze Indii i dlatego też nie jest zbyt interesujący dla odbiorców spoza tego kręgu kulturowego.

2.16 Ameryka Łacińska przeżywa obecnie imponujący wzrost swego przemysłu kultury, między innymi dzięki wpływowi kultury hiszpańskiej w Stanach Zjednoczonych oraz szybkiemu wzrostowi gospodarczemu i demograficznemu Meksyku, podczas gdy w Brazylii następuje rozkwit kultury, nie tylko w sektorze muzycznym. Ponadto Afryka rozwija swojego oryginalnego ducha kultury, korzystając między innymi z wielu kontaktów z ogólnoeuropejskim światem kultury. Interakcja między oboma kontynentami, a także edukacja artystyczna mogą nas wiele nauczyć o życiu codziennym i całokształcie kultury danego regionu, znosząc bariery utrudniające współpracę.

2.17 EKES nieustannie podkreśla znaczenie rozpoczęcia strategii mającej na celu pełne wykorzystanie potencjału sektora kultury i zawodów kreatywnych w UE dla ożywienia zatrudnienia i wzrostu. Już w 2004 r. w opinii sporządzonej na wniosek komisarzy Viviane Reding zwrócono uwagę na szereg problemów europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego⁽¹⁴⁾. Stanowisko to podkreślano i analizowano w wielu następnych opiniach⁽¹⁵⁾.

2.18 Europa odgrywa wiodącą rolę w eksporcie produktów sektora kreatywnego. By utrzymać tę pozycję, musimy inwestować w zdolność tych sektorów do działania poza granicami krajowymi – tak brzmiało przesłanie Rady z 12 maja 2009 r. i rezolucji Parlamentu z 12 maja 2011 r.

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet ma świadomość, że doskonałość i konkurencyjność Europy w sektorze kultury i sektorze kreatywnym jest wynikiem starań artystów, autorów, twórców, profesjonalistów, przedsiębiorstw i podmiotów posiadających zarówno tradycyjne, jak i innowacyjne zdolności, a także kompetencje formalne i nieformalne, które należy, chronić, wspierać i promować.

⁽⁷⁾ Zob. sprawozdanie TERA Consultants 2010 i sprawozdanie w sprawie konkurencyjności UE 2010, COM(2010) 614 final.

⁽⁸⁾ Według Eurostatu „Między 2008 r. a 2011 r. zatrudnienie w sektorze kultury i sektorze kreatywnym okazało się bardziej odporne na kryzys niż cała gospodarka UE”.

⁽⁹⁾ TERA Consultants, 2010 r.

⁽¹⁰⁾ TERA Consultants, 2010 r.

⁽¹¹⁾ Zob. sprawozdanie za 2006 r. – „The Cultural Economy of Europe” (CEOE).

⁽¹²⁾ Zob. „The study on the entrepreneurial dimension of cultural and creative industries”.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 175 z 28.7.2009, s. 63–72.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 108 z 30.4.2004, p. 68–77.

⁽¹⁵⁾ Opinie: Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 35–39; Dz.U. 228 z 22.9.2009, s. 52–55; Dz.U. 132 z 3.5.2011, s. 39–46; Dz.U. 68 z 6.3.2012, s. 28–34; Dz.U. 48 z 15.2.2011, s. 45–50; Dz.U. 27 z 3.2.2009, s. 119–122; Dz.U. 51 z 17.2.2011, s. 43–49; Dz.U. 112 z 30.4.2004, s. 57–59; Dz.U. 110 z 9.5.2006, s. 34–38; Dz.U. 248 z 25.8.2011, s. 144–148; Dz.U. 229 z 31.7.2012, s. 1–6; Dz.U. 255 z 14.10.2005, s. 39–43; Dz.U. 117 z 30.4.2004, s. 49–51; Dz.U. 228 z 22.9.2009, s. 100–102; Dz.U. 77 z 31.3.2009, s. 63–68.

3.2 EKES jest przekonany, że kultura i kreatywność w swych różnorodnych formach wyrazu stanowią kluczowy element tożsamości i legitymacji UE. Jest to jedność w różnorodności kultury i kreatywności, które muszą być cechą charakterystyczną rozwoju europejskiej gospodarki opartej na wiedzy.

3.3 Dla respektowania i promowania europejskiej tożsamości kulturowej oraz dla zapewnienia pełnej zgodności SKK z zasadami zrównoważonego rozwoju, środki UE na rzecz SKK muszą zostać przedsięwzięte z poszanowaniem europejskiego modelu społecznego, zasad demokracji i norm ochrony środowiska.

3.4 Z wielu analiz przeprowadzonych na szczeblu europejskim i krajowym jasno wynika, że przed sektorem kultury i sektorem kreatywnym (SKK) stoją wspólne wyzwania:

- bardzo duże rozproszenie rynku europejskiego;
- struktura przedsiębiorczości składająca się w 80 % z MŚP oraz mikroprzedsiębiorstw;
- coraz większy wpływ przestawiania się na technologie cyfrowe i rozpowszechnienia nowych technologii na procesy produkcji i dystrybucji;
- przyspieszony proces globalizacji obejmujący nowe podmioty i nowych konkurentów;
- szybka dezaktualizacja umiejętności wraz z nieustannym pojawianiem się nowych potrzeb;
- ograniczenia ochrony praw własności intelektualnej, zwłaszcza na szczeblu międzynarodowym;
- trudności w dostępie do finansowania i do inwestycji w innowacje technologiczne;
- niedociągnięcia związane z gromadzeniem danych;
- brak jednoznacznej, przyjętej na szczeblu międzynarodowym definicji omawianych sektorów, która uwzględniałaby także cechy szczególne podsektorów;
- potrzeba większej synergii między światem kultury i kreatywności a innowacjami technologicznymi;
- potrzeba rozwoju partnerstw między sektorem kształcenia i szkolenia, przedsiębiorstwami a działalnością kreatywną i kulturalną;
- poprawa jakości i rozwój perspektyw zawodowych dzięki uznaniu „kreatywnej wartości” w łańcuchu wartości;
- walka z dumpingiem socjalnym w sektorze kreatywnym i sektorze kultury.

3.5 EKES uważa, że sektor kultury i sektor kreatywny, ze względu na ich znaczenie i złożoność, wymagają spójnego

wspólnotowego planu strategicznego realizowanego przez znacznie dłuższy czas i obejmującego szczegółowe krajowe i regionalne programy prac oraz wymierne cele. Realizacja tychże celów byłaby weryfikowana na podstawie harmonogramu monitorowanego przez Komisję i Parlament, w którym określono by wkład i zakres odpowiedzialności poszczególnych poziomów działania: lokalnego, regionalnego, krajowego i wspólnotowego.

3.6 Komitet apeluje zatem do Komisji, by opracowała nową skoordynowaną strategię średnio- i długookresową, opierającą się na wspólnej wizji do 2020 r., która uwzględniałaby w pełni specyfikę SKK i ustanawiała pewne ramy, niezbędne dla innowacyjnych inwestycji w tychże sektorach i dla rozwoju wykwalifikowanych zasobów ludzkich.

3.7 Ponadto wspomniana strategia musi uwzględniać fakt, że SKK cechują się nieproporcjonalnie dużym odsetkiem nietypowego zatrudnienia, zwłaszcza pracy dorywczej, które obejmuje pracę tymczasową na zlecenie, dużą liczbę samozatrudnionych i mikroprzedsiębiorstw, często jednoosobowych, a także sporą grupę MŚP zatrudniających mniej niż 10 pracowników⁽¹⁶⁾. Wynagrodzenie pracowników tego sektora jest zatem często nieregularne, a czasami zbliża się do granicy ubóstwa lub pozostaje poniżej tej granicy.

3.8 Wielu pracowników boryka się z trudnymi warunkami pracy i brakiem praw do podstawowej ochrony socjalnej. Szczególnie dyskryminowane są kobiety, które stanowią duży odsetek siły roboczej w tym sektorze. Dyskryminacja ta dotyczy przede wszystkim warunków zatrudnienia i pracy, które cechują się dużymi nierównościami płac i wynagrodzeń.

3.9 W sektorze pracuje stosunkowo duża liczba samozatrudnionych. Ta kategoria często dzieli się na dwie odmienne grupy: na wysoko wykwalifikowanych i doświadczonych profesjonalistów, którzy mają silną pozycję na rynku, oraz na osoby prowadzące działalność na własny rachunek, których status opiera się wykonywaniu pracy po niskich kosztach, by obniżyć obciążenia administracyjne i finansowe klientów. MOP już od dłuższego czasu alarmuje, że w tym sektorze zdarzają się nadużycia⁽¹⁷⁾.

3.9.1 Prawdą jest również, że kryzys gospodarczy dotyka całego SKK z powodu środków oszczędnościowych i niespotykanych do tej pory cięć, które dotyczą wsparcia publicznego na kulturę w całej Europie.

3.10 Zdaniem EKES-u środki omówione w jego opiniach w sprawie antycypowania procesów restrukturyzacji należy zastosować również w SKK⁽¹⁸⁾. Technologie i modele biznesowe w tym sektorze szybko się zmieniają i wiele dużych przedsiębiorstw przeprowadza reorganizację produkcji w związku z cyfryzacją prasy drukowanej, obniżką wsparcia publicznego, przejściami i połączeniami.

⁽¹⁶⁾ W sektorze kultury na szczeblu UE-27 25 % pracowników jest zatrudnionych tymczasowo (w wypadku wszystkich zatrudnionych odsetek ten wynosi 19 %), zaś odsetek osób pracujących w domu jest dwa razy większy (25 %) niż w wypadku ogółu zatrudnionych. Odsetek osób wykonujących więcej niż jedną pracę jest również wyższy w sektorze kultury (6 %) niż wśród ogółu zatrudnionych (4 %). Zob. „Cultural Statistics, Eurostat pocketbooks”, wydanie 2011 r.

⁽¹⁷⁾ Zob. opinia CESE „Nadużywanie statusu samozatrudnienia”, Dz.U. 161 z 6.6.2013.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. 299 z 4.10.2012, s. 54–59.

3.11 Zmiany mają bezpośredni wpływ na pracowników SKK, często w formie zwolnień, presji na wynagrodzenie, programów wczesnych emerytur, szerszego wykorzystania pracy tymczasowej, pogorszenia warunków pracy i nasilenia się stresu, skrócenia czasu trwania umów o pracę oraz braku informacji i konsultacji z pracownikami.

3.12 Komitet uważa, że dla zagwarantowania różnorodności i bogactwa kulturowego UE należy unikać nadmiernej koncentracji zarówno w zakresie produkcji, jak i dystrybucji. EKES proponuje, by dano pierwszeństwo sieciom cyfrowym i metao-kreogom, które umożliwiają osiągnięcie masy krytycznej inwestycji, rozwój badań i penetrację rynków międzynarodowych, tak by utrzymać zatrudnienie.

3.13 Zdaniem EKES-u konieczne są również wspólne wysiłki na szczeblu wspólnotowym i krajowym, by wesprzeć programy szkolenia i doskonalenia kwalifikacji zawodowych pracowników reprezentujących nowe i zaktualizowane specjalizacje zawodowe, poprzez uczenie się przez całe życie, tak by uwzględnić przemiany zachodzące w sektorze oraz rozwinąć odpowiednie umiejętności i wiedzę fachową. Przyspieszenie inwestycji w modernizację systemów kształcenia i szkolenia artystów, projektantów i pracowników SKK jest konieczne do utrzymania wyjątkowej pozycji UE i osiągnięcia celów strategii „Europa 2020”.

3.13.1 Działania te stają się jeszcze pilniejsze z uwagi na głębokie przemiany związane z rozwojem światowej konkurencji, widoczne również w dziedzinie pracy umysłowej, które wymagają opracowywania coraz nowszych koncepcji i metod wykonywania pracy w dużej mierze opartej na wiedzy, takich jak europejskie spółdzielnie wiedzy.

3.14 Skoro Komisja podkreśla, że „instytucje finansowe muszą poszerzyć wiedzę o potencjale gospodarczym tych sektorów i rozwinąć swoje możliwości oceny przedsiębiorstw, w oparciu o wartości niematerialne”, to powinno to dotyczyć przede wszystkim ram budżetu wspólnotowego na lata 2014–2020 i doprowadzić do usunięcia niejasności, które są znamienne dla programu Erasmus, a także do zmiany kształtu programów i instrumentów działania wspólnotowego (funduszy strukturalnych, EBI, EFI itp.), by uwzględnić innowacje o innym charakterze niż technologiczny i dać im pierwszeństwo oraz umożliwić ekspansję międzynarodowej konkurencyjności SKK.

3.15 Opracowanie przyszłej polityki spójności od 2014 r. powinno opierać się na projektach i badaniach dotyczących zastosowania instrumentów, które uwalniają cały potencjał sektorów przemysłu kreatywnego. Zdaniem EKES-u sektor kultury i sektor kreatywny powinny zostać włączone do zintegrowanej strategii rozwoju regionalnego lub lokalnego, we współpracy z władzami publicznymi i istotnymi przedstawicielami zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

3.16 Niezbędne są ramy wspólnotowe ułatwiające mobilność artystów i twórców, ich dzieł, usług i systemów dystrybucji, wraz z wzajemnym uznawaniem kwalifikacji, a także z zaawansowanymi instrumentami edukacyjnymi i szkoleniowymi w europejskiej przestrzeni kulturalnej i kreatywnej oraz poza nią, które to ramy wprowadzałyby w życie zalecenia sporządzone przez grupę ekspertów Komisji ds. mobilności artystów⁽¹⁹⁾.

3.17 EKES podkreśla, że sektor kultury i sektor kreatywny przyczyniają się do restrukturyzacji gospodarek lokalnych, sprzyjając powstawaniu nowych obszarów działalności gospodarczej, tworzeniu nowych i trwałych miejsc pracy⁽²⁰⁾, a także zwiększając atrakcyjność regionów i miast europejskich, jak stwierdzono w badaniu „*The rise of the creative class*” („Narodziny klasy kreatywnej”)⁽²¹⁾.

3.18 Głównym elementem nowej strategii na rzecz SKK powinien być zdaniem EKES-u wspólnotowy plan działania „*Creative Europe Open to the World-CEOW*”, który zapewniałby udział artystów oraz przemysłu kultury i przemysłu kreatywnego, zwłaszcza MŚP, w kluczowych rynkach międzynarodowych dzięki stworzeniu specjalnych systemów i ułatwień wymiany z krajami trzecimi, a także zawarciu ścisłych i wiążących klauzul w umowach dwustronnych i wielostronnych UE.

4. Uwagi szczególne

4.1 Propagowanie odpowiedniego kontekstu prawnego

4.1.1 Państwa członkowskie i Komisja powinny przyjąć – z pełnym wsparciem i aktywnym zaangażowaniem partnerów społecznych – konkretne środki regulacyjne dostosowane do specyfiki SKK, do których należałyby odpowiednie reguły konkurencji zapobiegające nadmiernej koncentracji rynku, a także chroniące różnorodność kulturową, szeroki wybór dla konsumentów i wielorakie formy przedsiębiorczości.

4.1.2 Państwa członkowskie powinny zmniejszyć obciążenia administracyjne i biurokratyczne, które dotyczą zwłaszcza MŚP w sektorze kultury i w sektorze kreatywnym, a także osób samozatrudnionych, poprzez uproszczenie procedur świadczenia usług oraz ułatwienie mobilności usług, artystów i podmiotów działających w obszarze kultury.

4.2 Dostęp do finansowania, wsparcie finansowe UE i partnerstwa publiczno-prywatne

4.2.1 Również wtedy, gdy SKK są ukierunkowane przede wszystkim na rynek, są one zawsze owocem pracy indywidualnych twórców, autorów, artystów, aktorów i wykonawców, którzy potrzebują łatwego dostępu do finansowania i kredytu. Istotne jest zatem powiązanie wsparcia finansowego dla SKK z tworzeniem i utrzymaniem dobrych warunków pracy dla wszystkich kategorii pracowników, między innymi z finansowego punktu widzenia.

⁽¹⁹⁾ Zob. http://ec.europa.eu/culture/documents/moc_final_report_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Zob. inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, szczyt europejski, 8 lutego 2013 r.

⁽²¹⁾ Richard Florida, amerykański ekspert ds. rozwoju obszarów miejskich.

4.2.2 Zasadnicze znaczenie ma zatem stworzenie otoczenia podatkowego, które wspierałoby rozwój MŚP i samozatrudnionych, wraz z odstępstwami od podwójnego opodatkowania w wypadku mobilności transgranicznej i transnarodowej, a także z odpowiednimi systemami zabezpieczenia społecznego.

4.2.3 UE i państwa członkowskie powinny zachęcać do współpracy między sektorem publicznym i prywatnym, by zapewnić zgodność funkcjonowania SKK z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz promować różnorodność kulturową towarów i usług.

4.2.4 UE i państwa członkowskie powinny wspierać analizę porównawczą zasad dotyczących gwarancji, pożyczek, inwestycji i zachęt do eksportu, by ułatwić dostęp do prywatnych mechanizmów finansowania projektów SKK i wesprzeć powiązania między sektorami niekomercyjnymi, które często korzystają ze środków publicznych, a sektorami w większym stopniu ukierunkowanymi na biznes, takimi jak wzornictwo, moda i reklama.

4.2.4.1 EKES zaleca sporządzenie:

— mapy głównych inicjatyw europejskich dotyczących SKK w ciągu ostatnich 3 lat;

— rachunku specjalnego finansowania SKK w ciągu ostatnich 3 lat;

— podsumowania wyników osiągniętych dzięki zastosowaniu metody otwartej koordynacji w SKK.

4.3 *Kreatywna i kulturalna przedsiębiorczość a modele biznesowe*

4.3.1 Rozwój nowych modeli biznesowych wymaga przyjęcia nowych postaci cyfryzacji, remiksowania, łączenia form i próbkowania (ang. *mashing and sampling*), czyli zdolności do przetworzenia multimedialnych plików cyfrowych, które zawierają jeden element lub wszystkie elementy tekstu, grafiki, nagrania, wideo lub animacji zaczerpniętych z już istniejących źródeł, w nowe dzieło pochodne lub próbkę.

4.3.2 Model „kreatywność na rzecz jakości społecznej” (*creativity for social quality*) odnosi się w istocie do kultury, terytorium i społeczeństwa w okręgach twórczych, łącząc w sobie środki na rzecz wykorzystania wiedzy oraz promowania roli projektantów jako pośredników procesu interakcji między rozwojem, technologią i produkcją lub też podmiotów ułatwiających ten proces.

4.3.3 EKES uważa, że konieczne jest propagowanie nowych modeli biznesowych, w których wzornictwo zostałoby włączone do łańcucha wartości, a wszystkie podmioty byłyby w stanie wnieść wartość do produktów i procesów, które można uznać za europejską doskonałość na rynkach światowych.

4.3.4 Zdaniem EKES-u istotne znaczenie ma również zachęcanie do mobilności transgranicznej i transnarodowej, rozwijanie zdolności przyciągania profesjonalistów i talentów, transferu wiedzy, wymiany doświadczeń i umiejętności z zakresu przedsiębiorczości, a także promowanie tworzenia sieci i klastrów między różnymi podmiotami i sektorami gospodarki w UE.

Bruksela, 17 kwietnia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE